

Петасюк Олена Іванівна,
*кандидат історичних наук, доцент кафедри новітньої історії України
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
orcid.org/0000-0002-8122-0050
olenapetasyuk@gmail.com*

ОЛЕКСА НОВАКІВСЬКИЙ – УЧЕНЬ КРАКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ

Краківські мистецькі традиції були одними з найвпливовіших у Європі кінця XIX – початку XX століття (Ян Матейко, Ян Станіславський, Станіслав Виспянський, Леон Вичулковський, Яцек Мальчевський та інші). Учнями Краківської академії мистецтв з багатьох обставин були українці, зокрема Олекса Новаківський. Він послідовно здобував професійну освіту та вдосконалював свій талант у Краківській академії мистецтв більше десяти років, отримавши три срібні й одну золоту медалі. Український імпресіонізм у живописі походив із цієї Академії, яка мала високий європейський рівень. На такому ж рівні працювали різноманітні студії завдяки реформатору та ректору Я. Фалату. Студентів приваблював до Академії авторитет польських художників-викладачів. Вони не лише володіли педагогічними здібностями, а й були близькими духові українських учнів. Так, Я. Станіславський вивчив плеяду пейзажистів-імпресіоністів, як-от О. Новаківський, М. Бурачек, М. Жук, Іван Труш та інші. О. Новаківський звернув увагу на один із засобів художнього арсеналу Я. Станіславського, колірний тон. Незважаючи на різноманітні впливи у своїй творчості, він виробив власний унікальний стиль та не був подібним ні до кого. За допомогою колірного тону художник створював «ліричні імпресії», де художні форми проглядалися на рівні звуку. Колір в О. Новаківського вирізнявся свіжістю та теплотою. Порівняно з іншими учнями Краківської академії мистецтв, для нього була характерною «нервова пульсація ліній».

Краків – це місто, де перетиналися українські та польські мистецькі шляхи. Відповідно, ми сприймаємо його як місце історичної пам'яті та комеморації українського та польського народів. У науковій розвідці наголошується на важливості культурних перетинів і взаємодій народів, що були значимими ще до часу глобалізації. Краківська академія мистецтв дала О. Новаківському фундаментальні професійні знання, навички, широку художню ерудицію, пам'ять про незабутню творчу атмосферу, про об'єднавчий творчий дух українського та польського студентства. Яскравою творчою індивідуальністю, невгамовною працелюбністю О. Новаківський посів власне місце як у національній, так і в європейській культурах.

Ключові слова: Краківська академія образотворчих мистецтв, польські та українські художники, імпресіонізм, Краків, колористика.

Petasyuk Olena,
*Ph. D. in History,
Associate Professor at the Department of Modern History of Ukraine
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
orcid.org/0000-0002-8122-0050
olenapetasyuk@gmail.com*

OLEKSKA NOVAKIVSKIY – STUDENT OF THE KRAKOW ACADEMY OF ARTS

Krakow art traditions were among the most influential in Europe in the late 19th – early 20th century. (Jan Matejko, Jan Stanislawsky, Stanislaw Wyspianski, Leon Vychulkovsky, Jacek Malczewski, and others). Their pupils due to many conditions were Ukrainians, including Oleksa Novakivskiy. He consistently attained professional education and improved his talent at the Krakow Academy of Fine Arts for almost 10 years, received three silver and one gold

medal. Ukrainian impressionism in painting came from this Academy, which had a high European level. On the same level, a variety of studies were working thanks to reformer and Rector J. Falatu. The students were attracted to the Academy by the credibility of Polish artists-teachers.

They not only possessed teaching skills but also were close to the spirit of the Ukrainian pupils. Thus, J. Stanislawski taught a galaxy of impressionistic landscape painters like O. Novakivskiy, M. Burachek, M. Zhuk, Ivan Trush and others. Novakivskiy took note of one of the means of artistic arsenal of Stanislawski as color tone. Despite the various influences in his work, he developed a unique style and was not like anyone else. With it, the artist created “lyrical impressions” where artistic forms could be seen on the sound level. Novakivskiy’s color choice was distinguished by freshness and warmth. Compared to other students of the Krakow Academy of Arts, he was characterized by a “nervous pulsation of the line”. Krakow is a city where Ukrainian and Polish artistic ways have crossed. Accordingly, we perceive it as a place of historical memory and commemoration of Ukrainian and Polish people. The scientific research emphasizes the importance of cultural intersections and interactions between different nations, which were significant even before the era of globalization. The Krakow Academy of Arts gave O. Novakivskiy fundamental professional knowledge, skills, broad artistic erudition, memory of an unforgettable creative atmosphere and of the unifying creative spirit of Ukrainian and Polish students. With his bright creative individuality and indefatigable diligence, O. Novakivskiy took his own place in both national and European cultures.

Key words: Krakow Academy of Fine Arts, Polish and Ukrainian artists, Impressionism, Krakow, colouristics.

Постановка проблеми. В історії мистецтва остання третина XIX ст. пройшла під знаком початку змагань між традиційними і новаторськими формами, що врешті перемогли. Точкою відліку варто вважати виставку імпресіоністів у Квадратному салоні Лувру 1874 р. Оскільки життя тоді вирізнялося наростанням динаміки як суспільних, так і культурних проявів, то буквально за декілька десятиліть імпресіонізм переростає в постімпресіонізм – фактично відбувся остаточний перехід до нового мистецтва XX ст. Маніфестом «шукачів нових доріг» стало: не наслідувати стовідсотково враження від реальності, а, зберігаючи життєподібність, перетворювати всі предмети, дещо стилізуючи їх; відштовхуючись від імпресіонізму, передавати триваліші стани життя, настроїв з елементами філософії та символізму. Це стало художнім обличчям постімпресіоністів, зокрема українського митця, вінничанина Олекси Новаківського, 90-річчя відбуття в засвіти якого згадуємо цього року. Актуальність вивчення творчої спадщини художника підсилена ностальгією за справжнім самотнім мистецтвом, його історією, отже, запитом на дослідження життя та творчості яскравих постатей українського художнього живописного простору, що сприятиме більш змістовному розумінню малодосліджених сторінок життєпису представників національної культурної еліти межі XIX–XX ст. Наукова розвідка наголошує на культурних перетинах і взаємодіях народів, що були важливими ще в доглобальну епоху.

Аналіз досліджень та публікацій. Постає О. Новаківського, його художня творчість стали

об’єктом і предметом вивчення передусім дослідників української діаспори, які на полях періодичних видань (наприклад, «Альманах українського студентського життя у Кракові») вивчали сторінки розвитку українського мистецтва та його яскравих представників. Енциклопедія українознавства – національна енциклопедія (робота над якою була розпочата після завершення Другої світової війни, її вдосконалення триває і досі) – цінне інформаційне термінологічне сховище з історії та культури українського народу, яке є ключем до нескінченного самопізнання українців. Тут відшуковуємо важливі дані про О. Новаківського, про локацію і період, що містяться в полі нашої наукової уваги (Енциклопедія українознавства: Словникова частина, 1993–2003).

Праці авторитетних дослідників історії національного мистецтва, як-от Д. Антонович (Антонович, 1926), М. Голубець (Голубець, 1994), Д. Горняткевич (Горняткевич, 1931; Горняткевич, 1994), І. Кейван (Кейван, 1984), І. Крип’якевич (1994), інших, заклали благодатний бекграунд вивчення життя та творчості митців, зокрема й О. Новаківського. Чимало важливої інформації щодо О. Новаківського та його мистецького обличчя міститься у працях В. Овсійчука (Овсійчук, 1998) та В. Абліцова (Абліцов, 2003). Правнучка О. Новаківського – Іванна Матковська – увела до наукового обігу окремі архівні документи 1890-х – 1900-х рр. із Краківської академії образотворчих мистецтв імені Яна Матейка: свідоцтва Олекси Новаківського 1892–1901 навчальних років про студії у Школі образотворчих мистецтв у Кракові

та свідoctва Олекси Новаківського 1901–1904 навчальних років про навчання в Академії образотворчих мистецтв у Кракові, на відділі малярства у школі професора Л. Вичулковського, а також матеріали вибраних польських наукових і періодичних видань 1890-х – 1930-х рр. щодо деяких аспектів навчання О. Новаківського у Кракові (1892–1904 рр.) та виставкової діяльності у Кракові та Варшаві (Матковська, 2003).

Мета статті – осмислити основні віхи із краківського періоду життя Олекси Новаківського та деякі його біографічні факти; з'ясувати, якою духовно-творчою атмосферою було наповнене навчання у Краківській академії мистецтв; коло яких польських митців-викладачів оточувало О. Новаківського, які з них справили вплив на формування художньої манери митця; у чому полягала її унікальність.

Виклад основного матеріалу. З 1892 р. більше десяти років О. Новаківський закладав свій професійний фундамент у Краківській академії мистецтв (яка мала гідний рівень поруч із Віденською, Мюнхенською, Паризькою, Петербурзькою академіями), де поміж інших українських учнів він чи не найкраще виявив здобутки свого навчання, отримавши у другому півріччі 1899/1900 н. р. золоту медаль (II півріччя 1896/1897 н. р. – перша срібна медаль, II півріччя 1897/1898 н. р. – друга срібна медаль, II півріччя 1898/1899 н. р. – третя срібна медаль) (Матковська, 2023, с. 156, 157), що дало підстави дослідникам його життя зазначити одержимість молодого митця в навчанні (Горняткевич, 1931, с. 41; Овсійчук, 1998, с. 30–32). У даній статті звернемо наукову увагу саме на цей період життя О. Новаківського (1892–1913 рр.), де він стверджувався як художник, де відшуковував джерела до творчості. «Коли мова йде про учнів, згадаємо і про вчителів», як зазначав український громадський та мистецький діяч Б. Лепкий (Лепкий, 1931, с. 16), який волею долі також у цей період перебував у Кракові на посаді професора Ягеллонського університету (кафедра української літератури) (Горняткевич, 1994, с. 1161) і спілкувався з О. Новаківським.

Краків – одне з найдавніших польських міст і давнє місто польсько-українського культурного діалогу. У Кракові в цей час набувала сил мистецько-наукова спільнота, загалом модерністський рух «Молода Польща», місто перетворювалося на центр духовно-творчих

шукань молодого покоління як поляків, так і тих, хто здобував тут освіту чи працював. Кількість українців у місті збільшується із другої половини XIX ст. (коли Краків належав до Австро-Угорської імперії) в основному завдяки студентству в різних вищих школах (1888 р. – 60 осіб, 1911 р. – 200 осіб) (Горняткевич, 1994, с. 1161). Видатна плеяда польських художників, яка тоді викладала у Краківській академії мистецтв, справила неоціненний вплив на формування творчої особистості О. Новаківського, фактично він був їх креатурою або, як репрезентував його М. Голубець, – «експонентом краківського постімпресіонізму» (Голубець, 1994, с. 567).

Краківська академія мистецтв постала 1818 р. як школа рисунку й малярства найстарішого польського університету – Ягеллонського. У шкільних переписах, які збереглися, зокрема від 1873 р., вже знаходимо п'ять вихованців-українців (Горняткевич, 1931, с. 41). Директором школи був художник-реаліст Ян Матейко (1838–1893 рр.), під керівництвом якого О. Новаківський навчався перший рік. Ян Матейко – найвидатніший представник течії історизму в польському живописі, основоположник національної школи історичного живопису, творчість якого була відома та популярна серед кола українських художників (Бабенко & Гриценко, с. 160–161).

Ректором уже Академії (статус від 1900 р.) став представник реалізму та пейзажного імпресіонізму Юліан Фалат (1853–1929 рр.), який запросив до співпраці імпресіоніста Яна Станіславського (1860–1907 рр.), художника-символіста, графіка, письменника, театрального діяча Станіслава Виспянського (1869–1907 рр.), майстра побутового жанру Леона Вичулковського (1852–1936 рр.), для яких у процесі навчання головним був талант учня, а не його походження чи віра (Лепкий, 1931, с. 16). У вільній творчій атмосфері студенти багато дискутували про новини європейського культурного життя, здійснювали колективні виїзди на етюди тощо. Припускаємо, що під час формування власної мистецької школи у Львові цей досвід спілкування в демократичному форматі вчитель – учень позитивно прислужився О. Новаківському. У контексті розглядуваної теми важливо те, що польські педагоги та митці відзначалися ще й тим, що були близькими за

світосприйняттям і духом українським учням, наприклад, М. Бойчуку, М. Бурачеку, І. Северину, І. Трушу й іншим.

Новоспечений ректор мав на меті розвиток мистецької індивідуальності під гаслами імпресіоністичного пленеризму, сецесії, символізму. Ю. Фалат тримав руку на пульсі часу, тому реформував роботу Краківської академії мистецтв (далі – КАМ), зокрема ввів нові курси, наприклад, малювання краєвидів, покликавши читати його Я. Станіславського в 1897 р., який справив великий вплив на О. Новаківського й інших своїх студентів, «проповідуючи євангеліє імпресіонізму» (Горняткевич, 1931, с. 40; Голубець, 1994, с. 563; Абліцов, 2003, с. 37). Дана постать посідає особливе місце в історії польсько-українських взаємин у культурі. Я. Станіславський народився в с. Вільшани Звенигородського повіту, згодом після закордонних студій часто відвідував Україну, тому не дарма з його маленьких краєвидів до нас промовляє Україна, за висловом Б. Лепкого (Лепкий, 1931, с. 15): наприклад, пейзажі «Пасіка на Україні», «Тополі», «Вітряки» або жанрові картини, як-от «Лірник» та інші (ЕУ, 2000, Т. 8, с. 3025). «Поет української природи» з ентузіазмом переносив на полотно ефектні вирізки з неї, і цим замилюванням до пейзажу зумів надихнути цілу низку українських учнів, окрім О. Новаківського, також І. Труша, М. Бурачека, В. Масляникова, М. Жука, І. Кулеця (Голубець, 1994, с. 563–564). Ті ж надихнули деяких старших майстрів, зокрема високого майстра побутового жанру М. Пимоненка, зовсім до імпресіоністів перейшов П. Левченко. «Досить було Станіславському стати професором Краківської академії, як українська артистична молодь у значному числі з-поза обох боків Збруча, замість Петербурга, потягнулася до Кракова» (Антонович, 1926, с. 14).

В імпресіонізмі особливе місце належить природі. Не дарма Леонардо да Вінчі вважав живопис породженням природи та родичем Бога. Імпресіоністи працювали на природі (пленер), отже, могли тонко передати її стани, зокрема найтонші переливи сонячного світла. У живописі українські митці стоять особливо близько до природи. Уважається, що саме Я. Станіславський, як професор Краківської академії, вніс до пейзажу імпресіоністичне сприйняття: учні Я. Станіславського

прозрілими очима дивилися на природу рідного краю і ставили великі завдання перед собою – «показати всі чари, якими ми оточені щодень, <...> збудити заспані художні здібності свого народу» (Абліцов, 2003, с. 38). Тому не випадково саме завдяки художникам історія українського пейзажу стала сприйматися як історія українського національного характеру (Абліцов, 2003, с. 41). Усе це дало підстави, зокрема Д. Антоновичу, стверджувати, що «вплив Станіславського був благодійним для українського малярства» (Українська культура, 1993, с. 343), зокрема й для О. Новаківського, який взяв на замітку «головну зброю» із мистецького арсеналу Я. Станіславського – кольорові тональності, барви, а не малюнок як такий (Антонович, 1926, с. 9). О. Новаківський у 1900 р. навіть відмовився від почесної стипендії імені Урбанського, щоб залишитися в Академії ще на два роки в пейзажному класі Я. Станіславського (Овсійчук, 1998, с. 32). Цілком закономірно, коли 1917 р. у Києві на хвилі національної революції постала власна Академія мистецтв, то з восьми професорів першого призову троє були представниками школи Я. Станіславського: Бойчук, Жук, Бурачек. О. Новаківського також було покликано на викладання до Академії, але через обставини він так і не доїхав до Києва.

У творчості Олекси Новаківського зустрічалися впливи багатьох професорів КАМ, зокрема її вихованця протягом 1877–1879 рр. живописця та графіка Л. Вичулковського. Він творчо працював у багатьох українських містах до початку 1890-х рр., розвивав українські мотиви у красвидах, побутових сценах: «Оранка на Україні», «Копання буряків», «Сіяч» тощо (Мистецтво України. Біографічний довідник, 1997, с. 328). У Л. Вичулковського О. Новаківський навчався два роки. Це були різні за темпераментом митці. На відміну від свого блискавичного вчителя, О. Новаківський довго виношував власні образи. Проте від нього він перейняв метод свідомого ламання форми заради поглиблення образу. І так само, як Л. Вичулковський, він став робити нотатки, заповнені вщент роздумами й ескізними композиціями (Овсійчук, 1998, с. 31, 32).

Деякі дослідники вважають, що О. Новаківський багато завдячував символісту, засновнику мистецької спілки «Штука» Яцеку

Мальчевському, який був професором школи рисунку протягом 1896–1900 рр. Про вплив Я. Мальчевського свідчить портрет І. Голубовського (1905 р.) роботи О. Новаківського (Овсійчук, 1998, с. 94).

Український художник зазнав також впливу С. Виспянського (у свою чергу учня Я. Матейка). Про це виразно свідчить, зокрема, полотно О. Новаківського «Втрачені надії / Визволення» (1903–1908 рр.). С. Виспянський входив до лівого крила групи «Молода Польща». Був знайомий з українським письменником-експресіоністом і громадським діячем В. Стефаніком, який у той час навчався у Краківському університеті.

В останні роки перебування в Польщі О. Новаківський пробує працювати в історичному жанрі, спираючись на реалістичні традиції Я. Матейка. Свідченням цього є ескізи «Шевченко», «Довбуш», «Суд на Запорозькій Січі» та інші.

Варто наголосити, що на творчості кожного самобутнього митця можна відстежити багатоманітні впливи середовища, серед якого він жив, особливо наставників і педагогів. Митець із багатим внутрішнім життям, зі ставленням до живопису як справді до чогось божественного, О. Новаківський постійно експериментував, був шукачем свого обличчя (тому його картини різних періодів неможливо підводити під єдиний знаменник і тому, з іншого боку, у загальному підсумку, його вважають найпоследовнішим представником сецесії в українському мистецтві того часу). Творчі пошуки митця відбувалися в межах європейського культурологічного поля. Незважаючи на всі обставини, О. Новаківський створив власний стиль, інші художні впливи не відтінювали його оригінальні творчі вияви.

Художня манера О. Новаківського, окрім вищезгаданих формальних ознак постімпресіонізму, має низку особливостей, притаманних тільки їй, що дозволяє не сплутати його із жодним іншим митцем. По-перше, звернемо увагу на такі найважливіші зображальні й емоційні засоби живопису, як колір і колорит: О. Новаківський «відзначався стихійним талантом колориста, буйним розмахом та експресією» (Кейван, 1984, с. 34). Польський критик В. Ковальчук у відгуку на виставку О. Новаківського 1932 р. у Варшаві

вказав, що український митець у композиціях «шаліє потоками кольорів» (Матковська, 2023, с. 162). Колір в О. Новаківського вирізнявся свіжістю, теплотою, чуттєвістю; краєвиди, квіти схожі на «ліричні постімпресії», що відповідало українській ліричній вдачі («Хата дружини» (1905 р.), «Хата в селі Могила» (1906 р.), «Соняшники» (1910 р.), «Квітник жінки» (1911 р.)).

По-друге, порівняно з іншими учнями Краківської академії мистецтв, для нього характерна «нервова пульсація лінії» (Овсійчук, 1998, с. 30). За висловом Яніни Кіліан Станіславської, «твори Новаківського пульсують» (Матковська, 2023, с. 163). Він «переважав агресивністю своєї колористики й характеристичним для малярів «Молодої Польщі» підходом до теми. Чисте малярство з утаєною символікою барвних площ і ліній було тоді новиною на галицькому ґрунті» (Голубець, 1994, с. 567).

По-третє, дослідники вказують на наявність чи відчуття музики у творах цього неординарного майстра кольору, уживають терміни «колеристичні гами», «колеристична симфонія», «колерові тональності» тощо. Він мав талант такого інтуїтивного творчого мислення, що за допомогою колористичного зображення створювало ілюзію сприйняття художніх образів на рівні звукових.

Про себе, як яскраву індивідуальність, О. Новаківський уперше заявив у 1901 р. у Львові, беручи участь у другій виставці професійного «Товариства для розвою руської штуки», директором якої був І. Труш, де художники репрезентували себе саме як українських митців. Справжньої популярності О. Новаківський зажив саме у Кракові, де були влаштовані його персональні виставки. Зокрема, у «Нарисах з історії української культури» І. Кейван згадує про першу виставку (1905 р.) образів митця; у дослідженні «О. Новаківський» В. Овсійчука – про участь митця в посмертній виставці (1907 р.) Я. Станіславського та виставку 1911 р.

Справжнім тріумфом О. Новаківського стала збірна виставка 1911 р., влаштована в місцевій Палаті мистецтв, яка здивувала в доброму сенсі навіть поціновувачів митця, стала своєрідним прощанням із Краковом. В окремій почесній залі С. Виспянського український художник виставив понад сто творів (Овсійчук, 1998, с. 116).

Туди ввійшли такі полотна: «Жінка із дитиною» (1899 р.), «Білий бичок» (1904 р.), «Діти» (1905 р.), «Коляда» (1907–1910 рр.), «Весна» (1909 р.), «Автопортрет» (1911 р.) та багато десятків інших, що свідчить про його плідність як митця і активний творчий темперамент. Деякі полотна були створені ним у с. Могила під Краковом, куди він оселився з 1903 р., де одружився з Маріанною-Розалією Пальмовською (Матковська, 2023, с. 160) і прожив до від'їзду до Львова. Звернемо увагу на такий біографічний факт із «Могильського періоду», як знайомство у Кракові з меценатом, лікарем Йосипом Гогульським і його родичем по жіничиній лінії І. Голубовським, який став другом митцю. Саме І. Голубовський спричинився до серії полотен О. Новаківського про українські Карпати, коли запросив його на Бойківщину в 1909 р. До речі, фінансово допомагали йому навчатися на перших порах Бжозовська (у

мастках якої служив єгером батько художника) та її брат граф Т. Грохольський.

Висновки. Отже, Краківська академія мистецтв дала Олексі Новаківському фундаментальні професійні знання, навички, широку художню ерудицію, пам'ять про незабутню творчу атмосферу, про об'єднавчий творчий дух українського та польського студентства. Краків став одним із тих міст, де формувалася новий мистецький світогляд майже цілого покоління тогочасних українських культурних діячів. Це було місце, де перетнулися шляхи розвитку української та польської культур, що мало взаємні позитивні наслідки. Краків став місцем історичної пам'яті та комеморації двох народів. Краків загартував митця як морально, так і фізично. Яскравою творчою індивідуальністю, невгамовною працелюбністю Олекса Новаківський посів власне місце як у національній, так і в європейській культурах.

Список використаних джерел:

- Абліцов, В. (2003). *Ностальгія*. Львів: Світ, 184 с.
- Антонович, Д. (1926). *Ян Станіславський (1860–1907)*. Прага: Вид-во укр. молоді, 15 с.
- Бабенко, О. & Гриценко, К. (2017). Українська тематика в живописі поляка. В *Україна – Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 березня 2017 р. (с. 160–161).
- Голубець, М. (1994). Мистецтво. В І. Крип'якевич (ред.) *Історія української культури* (с. 425–591). Київ: Либідь.
- Горняткевич, Д. (1931). Українці у Краківській Академії мистецтв. В *Альманах українського студентського життя у Кракові*, 37–42. <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10891/file.pdf>.
- Горняткевич, Д. (1994). Краків. В *Енциклопедія українознавства: Словникова частина. Репринтне відтворення видання 1955–1995 рр.* (Т. 3). Львів: НТШ, 1161–1162.
- Енциклопедія українознавства: Словникова частина. (1993–2003). (Т. 1–11). Репринтне відтворення видання 1955–1995 рр. Львів: НТШ.
- Кейван, І. (1984). *Нариси з історії української культури, Українське образотворче мистецтво* (Кн. 3). Едмонтон: Об'єднання українських письменників в Екзилі «Слово», 234 с.
- Крип'якевич, І. (ред.) (1994). *Історія української культури*. Київ: Либідь. 656 с.
- Кудрицький, А. (ред.) (1997). *Мистецтво України. Біографічний довідник*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана. 700 с.
- Лепкий, Б. (1931). «Гарно було ...». В *Альманах українського студентського життя у Кракові*, 11–18. <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10891/file.pdf>
- Матковська, І. (2023). Олекса Новаківський: Невідомі сторінки навчання і життя з архівних матеріалів Краківської академії мистецтв. *Художня культура. Актуальні проблеми*, 19 (1), 153–167. [https://doi.org/10.31500/1992-5514.19\(1\).2023.283145](https://doi.org/10.31500/1992-5514.19(1).2023.283145)
- Овсійчук, В. (1998). *Олекса Новаківський*. Львів: [б. в.], 332 с.
- Ульяновська, С. (упор.) (1993). *Українська культура: Лекції за редакцією Д. Антоновича*. Київ: Либідь. 592 с.

References:

- Ablitsov, V. (2003). *Nostalhiia [Nostalgia]*. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Antonovych, D. (1926). *Jan Stanislavskyi (1860–1907) [Jan Stanisławski (1860-1907)]*. Praha: Vyd-vo ukr. molodi. [in Ukrainian].
- Babenko, O., & Hrytsenko, K. (2017). *Ukrainska tematyka v zhyvopysi poliaka [Ukrainian themes in the art of a Pole]*. *Ukraina – Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat*: zbirnyk naukovykh prats Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 160–161). Kyiv, Ukraina. [in Ukrainian].

Entsyklopediia ukrainoznavstva: Slovnykova chastyna. (1993–2003). (Vol. 1–11) [Encyclopedia of Ukrainian Studies. Dictionary part]. Reprintne vidtvorennia vydannia 1955–1995. Lviv: NTSh. [in Ukrainian].

Holubets, M. (1994). Mystetstvo [Art]. In: Krypiakevych I. (Ed.) *Istoriia ukrainskoi kultury* (p. 425–591). Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

Horniatkevych, D. (1931) Ukrainci v Krakivskii Akademii mystetstv [Ukrainians at the Krakow Academy of Arts]. *Almanakh ukrainskoho studentskoho zhyttia v Krakovi*. 37–42. Retrieved from: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10891/file.pdf> [in Ukrainian].

Horniatkevych, D. (1994). Krakiv [Krakow]. In: *Entsyklopediia ukrainoznavstva: Slovnykova chastyna*. Reprintne vidtvorennia vydannia 1955–1995 rr. (Vol. 3). Lviv: NTSh, 1161–1162. [in Ukrainian].

Keivan, I. (1984). Narysy z istorii ukrainskoi kultury, Ukrainske obrazotvorche mystetstvo [Essays on the history of Ukrainian culture, Ukrainian fine arts]. Kn. 3. Edmonton: Obiednannia ukrainskykh pysmennykiv v Ekzyli “Slovo”. [in Ukrainian].

Krypiakevych, I. (Ed.). (1994). *Istoriia ukrainskoi kultury* [History of Ukrainian Culture]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

Kudrytskyi, A. (Ed.). (1997). *Mystetstvo Ukrainy. Biohrafichniy dovidnyk* [Art of Ukraine. Biographical guide]. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana. [in Ukrainian].

Lepkyi, B. (1931). “Harno bulo ...” [“It was good ...”]. *Almanakh ukrainskoho studentskoho zhyttia v Krakovi*, 11–18. Retrieved from: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/10891/file.pdf> [in Ukrainian].

Matkovska, I. (2023). Oleksa Novakivskyi: Nevidomi storinky navchannia i zhyttia zarkhivnykh materialiv Krakivskoi akademii mystetstv [Oleksa Novakivskiy: Unknown pages of study and life from the archival materials of the Krakow Academy of Arts]. *Khudozhnia kultura. Aktualni problemy*, 19 (1), 153–167. Retrieved from: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.19\(1\).2023.283145](https://doi.org/10.31500/1992-5514.19(1).2023.283145) [in Ukrainian].

Ovsiichuk, V. (1998). Oleksa Novakivskyi [Oleksa Novakivskiy]. Lviv: [N. p.]. [in Ukrainian].

Ulianovska, S. (Ed.). (1993). *Ukrainska kultura: Leksii za redaktsiieiu D. Antonovycha* [Ukrainian Culture: Lectures edited by D. Antonovych]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 10.11.2025

Опубліковано: 26.12.2025